

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Pri oznanilih in ravno tako pri „*politischen*“ se plačuje za navadno tristopno vsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat
Za večje crke po prostoru

SOČA

Glasiloslovenskega političnega društva goriškega za brambo i pravic.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo pod naslovom: Uredništvo oziroma upravništvo v Paternolijevi tiskarni v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Slovinci pred našimi sodnijami.

(Nadaljevanje)

Po prizadevanji nemških filozofov prava, ki so od nekdaj imeli velik, skoraj izključiven vpliv na postavo v Avstriji, se skuša posebno v novejšem času pravosodje izviti iz rok učnih pravoznanecv in deloma izročiti tudi v roke ljudstva. V ta namen se je od več strani predlagalo, naj bi se izdala posebna postava za vsak stan, da bi jo toliko laže razumeli vrstniki stanu; naj bi se udeležili tudi zastopniki iz dotičnega stanu, kadar bi imele sodnije razsoditi o stvari, ki sega v njihov delokrog. Iz tega prizadevanja in tudi zaradi drugih nagibov so se dale mnogo-vrstne postavbe, kakor posebno postava o menjicah in postava za trgovce, ki veljate zvraven običnega državljskega zakonika, in poklicujejo se h sejam pri kolegijalnih sodnijah prisedniki (assessori) pri razsejevanji o trgovskih zadevah.

Tako prizadevanje je hvalevredno (posebno za Nemce, ki pa hočejo za vso avstrijske narode vpeljati le nemško ljudsko pravo) in bi bilo še bolj opravičeno tedaj, če bi postavbe učeni sodniki podeljeno jim oblast zlorabili in je uzrok novemu kazenskemu postopniku od 23. maja 1873.

Najsvetejše, najravnejše in naj bolj plemenito imetje človekovo sta pač njegova-osebna prostost in prirojena mu pravica do življenja. Te zagotoviti je postavodaja uže od nekdanj trudila se. Za to pa je bila s časoma odpravljena tortura in proces inkvizicije, ki je z materijalno silo iz človeka izsiljevala celo neresnične izpovedbe, in zdaj se dela na to, da bi se odpravila tudi duševna inkvizicija, ki z duševnimi silami in zvijačami hoče izmolziti iz človeka nepoznana in neizpovedana fakta. (glej §§. 146, 176 staroga in 200 in naslednje novega kazenskega postopnika). V ta zadnji namen ste se sklenili in vpeljali dne postavi od 7. oktobra 1868 št. 87 in 88 drž. zak., katerih prva določuje, kadaj in kako se more odtegniti človeku njegova osebna prostost, in druga, kadaj in kako se sme preiskati njegovo pohištvo, (kar zadeva njegovo osebno prostost glede imetja). Bili ste sicer ti dve postavi že v §. 151, in posebno 156 in nasl. (glede osebne prostosti) pa v §. 104 in nasl. (glede preiskanja pohištva) uže v prejš-

njem kaz. post. izrečeni in ste v novem postopniku v §. 174, in nasl. še bolj natanjko—določeni in to posebno glede preiskovanja na osebi.

Tako daleč sega skrb novejše postavodaje za osebno prostost in tako visoko jo ceni, da jo pogojuje dovoljuje uže za prtemu, ako da primerno zagotovilo. (§. 7 postave od 27. oktobra 1862 št. 87 drž. zak. in §. 192 novega kaz. post.)

Eden poglavitnih izrokov, iz katerih so nastale porotne sodnije novega kaz. postopnika, je, ker zastopniki narodov obzir jemaje posebno na političke hudodeljstva so hoteli hraniti in braniti pred vsem državljanom premoženje, osebno svobodo in življenje. V tem in ne v nezaupanju doplačanih pa učnih sodnikov je tudi treba iskati nagib, zakaj se je ljudstvom vrnila prvotna pravica, naj ono sodi o prostosti in zaporu, o življenji in smrti.

Zato pa ima le tako ljudstvo pravico soditi, mej katerim je zatočenec hudodeljstvo dognal in se s tem podvrget postavam in mišljenju ljudstva.

Teritorična kompetencija, katero so vse moderne postavodaje kot princip prevzele in tudi pri nas velja, ima od postave namerovan nasledek, da se navadno sorojaki—od sorojakov sodijo. Le neopravičena prikazen je toraj, če se pravilna kompetencija, kakor nevadno na Češkem pri tiskovnih procesih, izključi in se delegirajo druge sodnije in druga sodišča pred porotniki—celo različne, da, sovražne narodnosti.

Kompetencija je toraj ono stališče, iz katerega smemo Slovenci tirjati in nam morajo gosposke dovoliti, naj se proti Slovincem obravnava le v slovenskem jeziku in pred porotniki slovenske narodnosti, kateri tirjati se nam mora vstreči, tudi če se nepovoljnost in nevednost v jeziku zakrivata za tako zvani sodnijski jezik.

(Dalje prih.)

Dopisi.

V Gorici, 1. julija 1874. (Izv. dop.) Vročje je in vselej uže kakih 10 let naši mestni očetje ob času vročine studirajo pridno vprašanje zaradi novega vodotoka; ko pa vročina odjenja, vržeje zopet dotični fascikelj v

kot, iz katerega ga drugo leto zopet privlečejo. Vendar pa je vprašanje zaradi vode tako nujno postalo za naše mesto, da se letos bolj resno misli ne njega energično rešenje, kakor še nikoli dozdaj. Tehnični odsek je letos prav priden in sili na to, da se ta reč še letos dožene.—A kaj pravi k temu finačni odsek? „L' Isonzo“ nasvetuje posojilo in je v zadnjih številkah dokazal, da bi se dalo to posojilo prav lahko dobiti in pa tuči interese takega posojila pokriti, če se namreč mestni dohodki zvišajo. Naj se obdači žganje vsake baže, in naj naloži provoznino na vso robo, ki dohaja v Gorico; pa ne enotno privoznino, ampak po razredih, tako, da bi se plačevala naj fineja roba po 3, po 2 in 1 sold in druga, kakor led, kamenje i. t. d. po 1/2 solda od centa. Ta operacija bi mestu donala letnino blizo 40000 gold, s katero svoto so pokriti obresti za posojilo.

Ta misel nij ravno slaba, vendar pa se nam doždeva provoznina po razredih nepraktična glede administracije; bolje je če se ostane pri enotni provoznini od 1 solda pri centu za vso robo brez razločka.—Do dodka ne bo po tem načinu dosti manje, pa administracija bo olajšana in trgovcem se tudi na vse zadnja ne bo godila velika krivica, kajti 1 sold pri centu je neznamen davek in bi se k večjemu pri Ritterjevih tovarnah kaj poznal; velikanske industrije, kakor je Ritterjeva, pa tak davek ne more slabiti. Sicer pa je veliko mest v Avstriji, kakor Pešta, Gradec, Sisak in več drugih, katero se uže vpeljale provoznino in vsa ta mesta imajo le enotni davek 1 solda, kar kaže na praktični uspeh tega davka. Nij naš namen spuščati se v obširnejše dokaze; mi smo reč samo omenili kot mestno novost.

Sliši se, da je večina goriških mestnih svetovalcev za vse nove plano, kakor smo jih uže poprej enkrat omenili, jako vneti; manjšina pa pod vodstvom Pajer-Ritterjevim hoče zavirati vsako delovanje po principu naših starih: „rajši naj vse hudir vzame, kakor da bi kak drugi, kakor mi zvonce nosil;“ a večina je menda sita tega prvaštva in se hoče na noge postaviti.—Če bo v duhu pravega napredka delala, našla bo v mestu obilo moralne podpore; a le v malenkosti in v politično rogoviljenje naj se ne zgublja, kakor je prekrstenje ulice, podpiranje demonstracij i. t. d., ker s tem zopet vze zgubi in trezno misleče ljudi sili h kompro-

LISTEK.

Sulebaške planine.*)

Jaz pojdem tja čez gore
Ki nasproti mi blišejo,
Ki vrhunci se jim sivi
V zarji jutranji b išejo.

V južno zahodnjem kotu prijaznega Štajerja, kjer na Koroško in Kranjsko meji, vzdiguje se pogorje v jako velikanskih (orjaskih), čudnih podobah.

V najnovejšem času potuje mnogo potnikov po savinski dolini — tukaj jih imenujejo obiskovalce „sulebaških planin.“

Neki Dunajčan je bil prvi, koji je s planinskimi prijatelji semkaj izlet napravil in je imenoval to okolico — „spodnjo štirsko Svico“; ta je bil pevec in pesnik g. Janez Gr. Seidl, slavni avstrijski nemški pesnik,**) koji je praznoval ta mesec 70 letni dan svojega rojstva, tačas profesor v Celju.

*) Nemški: „Sulzbacher-Alpen“, ker pa nij za njo tukaj slov. izraza jih imenujejo tukajšnji prebivalci: „Sulebaške planine.“ Pis.

***) Njegove pesni in drame so krasne npr. „Fischers-Abendlied“, „Wegweiser für Freunde der schönen Natur in Wien's Umgebungen“ v treh zvezkih, „Bifolien“ (Wien, Sollinger 1846, 4. Aufl. 1858), koje je on avstrijskemu najvojvodu Janezu počastil, „Liedertafel“ Wien, Gerold 1840), „Pentameron“, „Laub und Nadeln“, „Lieder der Nacht“, „Natur und Herz“, „das erste Veilchen“, „die Unzertrennlichen“, „das verlorene Kind“ so dela, da človek strmi prebrati jih.

V mnogo krogih poznani profesor Zupančič, znan po mnogih popisih celjske okolice je bil prvi, koji je z nekim popisom omenjenega pesnika — in tudi druge napotil, — ta romantični kraj obiskati. Pa tudi drugi turisti so uže mnogokrat na ta izlet mislili. Francoze, Angleže, tudi naravoslovce in prijatelje krasne narave vidimo po letu po jako krasnih dolinah voziti se.—

Kdor sulebaške planine in njih orjaško okolico iz Celja obiskati hoče, potrebuje vsaj dva dni — kdor hoče pa le savinsko dolno videti in potem čez hribe na Koroško jo mahnuti, potrebuje le en dan. Prijatelj izletov ali vsaj polunaravoslovce in turist mora v „Logartal“ h vodopadu (izviru Savine) a potrebuje h temu vsaj osem dni. V „Sulebahu“ dobi prenočišče in dobro postrežbo in ako bi tudi tega ne bilo, jeza turista snop slame zadosta dobro ležišče.***) Potovanje prične navadno iz Celje zahodno po stari poštni cesti čez Zavec (Sachsenfeld) do savinskega mosta, tam pelje ista cesta južno—zahodno proti Ljubljani, severno—zahodno pa pelje dobro nagručena okrajna cesta preko Savine v Mozirje (Prassberg), od koder se začne prav za prav izlet v Sulebah.—

Savinska dolina od Celja do Mozirja je jako krasna in turist se je ne more zadosta nagledati. To potnika očara,

Kdor pa zamore iz Celja le en dan za tak izlet žrtovati, naj obiše Mozirje, trg zbog romantične okoli-

***) Sicer ne svetujem turistu prenočišča iskati na kakem skednju, da se mu ne zgodi kakor meni leta 1869 o počitnicah, ko sem z mojim prijateljem tehnikom peš jo mahal iz Gorice v Ljubljano. Spala sva na Vrhnikih (Oberlaibach) vrh štale v skednju, po noči pa sva v sanjah skoz jedno luknjo v štalo na kravo padla. Pis.

ce obče-znan, kajti tamkej najde potnik tudi izvrstno postrežbo in prenočišče.—

Vrno se lahko turist za spremembo po drugi poti, in sicer obiše lahko „Peninggraben“ (miniaturno**) podoba „hude luknje“) in grajščin bogato „Schaltal“ in ako mu čas in moči dopuščajo ob enem tudi oljsko goro, od koder se človeškemu očesu odpre krasen razgled.

Kdor hoče poznati pot in vsa imena gradov, grajščin in krajev, naj na pot seboj uzame general—štabni zemljevid, dobi ga v bukvarnicah za majhen denar.—Pri Mozirji se loči cesta na desno v lepi „Schaltal“ in dalje proti severju do koroške železnice. Na drugem begu Savine,—en četrt ure od Mozirja leži stari grad (Altenburg) in Nazaret—franciškanski samostan. Tukaj se turistu predočujejo široke doline omejene s krasnimi planinami; tukaj veje uže planinski zrak; človeku srce radosti poskakuje videčemu „spodnjo štirsko Svico“ z velikanskimi gorami pred seboj. Potnik vidi pri tej priliki trg Rečico in dalje jo maha do Ljubnjega. Do tukaj sem se potnik lahko vozi; lahko bi se sicer še dalje vozil, a da bi se na vozi dal makati (stesati) krepkemu turistu to nij po volji, raji jo od tukaj naprej peš okrevi, da „con more“ okolico z jako krasnimi podobami vživati zamore.—Tukaj vidimo povsodi mnogo lesa nakupičenega, mline, žage na vodi (Sägenmühlen) i. t. d. Kar je dalje naprej, kaže vse visoko gornji značaj, na severu vidi grozovite zidě Baduče, kamor drži romantična steza.

Tukaj se bliža turist sulebaškim planinam. V Luču je: česko drobnozalb Pis.

missu z drugo v takih zadevah zmernejšo konservativno —klerikalno stranko.—Kakor smo uže večkrat povdarjali, starešinstvo goriško ima veliko in lepo nalogo na čisto materijalnem stališču, kakor hitro pa se spušča preveč v politiko, je zadnje mesto v vsakem obziru, zato je v Gorici le pravično, ne strastno in nepristansko, skoro bi rekli kosmopolitično postopanje uspešno in hasljivo.

Društveno življenje je v Gorici posebno mej Italijani na slabem; goriška „ginnastica“ hira in nij šenikoli dosegla svoje prave svrhe; razprtije so mej Italijani še večje, kakor mej Slovenci. Pred ne dolgo je imelo priti v Gorico tržaško društvo „Talijska“;—goriško dramatično društvo pa „ginnastica“ ste se bili pogodili, da bosti skupno sprejeli tržaške goste, a nekoliko dnij pred naznanjenim pohodom so nastale navskrižnosti mej obema goriškima družbama zaradi stroškov in zaradi čisto ceremonijelnih zadev; oboji so hoteli prvi biti, ginnastica je odstopila od vsega, nastala je kriza v odboru tega društva in nekateri odborniki so se na hitrem odpovedali. K sreči je „Jupiter pluvius“ prišel na pomoč; zaradi močnega dežja odpovedalo je tržaško društvo in konec je bilo vse homatije. — Sliši se sicer, da tržaška Talijska je le odločila izlet v Gorico, in da pride obiskat to nedeljo goriško sestro: a zdaj ji pojde menda samo dramatično društvo naproti, kar bo dalo povod do še večje napetosti mej telovadei in sinovi Talijske.

„Görzer Gesangsverein“, po imenu kozmopolitično društvo, tudi ne mora prav na noge; zadnji čas je odstopilo več delalnih Slovencev in Italijanov in še celo nekateri Nemci; uzrok bo najbrže kozmopolitizem po imenu; kakor se sliši, šteje to pevsko društvo samo še 15 do 16 pevcev; s temi pevske močmi je hotelo v soboto napraviti prvi koncert na Katerinovem vrtu, pa tudi to društvo je tisti večer „Jupiter pluvius“ pod svoj provektorat vzelo.

Sploh ima Katerinov privovarničar pravo smolo; kakor hitro naznanil, da bo godba v njegovem vrtu, pa je gotov dež, tako da se je oni dan izrazil; „kadar bodo kmetje dežja potrebovali, nij treba družega, kakor da k meni pridejo, jez nabijem po ulicah, pa bo gotovo dež in kmetje mi bodo po tem radi še kaj plačali.“ Zanimivo je to, da faktično tega jako podvzetljivega gostilničarja vrea uže 3 leta preganja.

Naša čitalnica, katera ima letos zadosti sreče, bo menda ne glede na mnoge veselice v tem letu, napravila v kratkem izlet v bližnjo okolico; nekateri Slovenci pa hočejo napraviti izlet na Furlansko. Namen tega izleta nam nij treba javiti, da ostane novičkemu reporterju kaj pikantnega.

Ne o napitnici, ampak ob istiniti zvezi Italijanov se Slovenci moremo danes kaj poročati.—Osnovala se je namreč nova klerikalna tiskarna z namenom, da se bosta v njej tiskala oba klerikalna lista „Eco“ in „Glas“ in druge tiskovine klerikalnega značaja; liberalnih spisov ta tiskarna ne prevzame po nobeni ceni. — Predsednik te tiskarne je dr. Tonkli, odborniki so baje trije italijanski in trije slovenski duhovni.—Tiskarna je začela delovanje s. l. t. m. To je tedaj faktična zveza, a uzrok ji je Rim, kakor je prorokoval sicer šaljivo, a prav dobro naš dopisnik iz Ljubljane v zadnji številki „Soče“. Prosit! Prvi slovenski klečepaz je uže pokazal izvrstni administrativni talen; v Sloveniji; zato pa je dobil zaupnico od akcijonarjev in mi bi nasvetovali, da mu pošljejo akcijonarji tudi julijski kupon v dar in spomin, evenka tako zanj ne dobe.

dobi dobro postrežbo in prenočišče in se tako okrepča za daljnjo potovanje.

Od Luča naprej turist dospe na Raduho, s koje se človeškemu oku velikanska gorata panorama odpira, svet pečin, kreste (robci na vrh kake stene) in špicasti zobom podobni razrastek, koji izgledajo baš kakor razvaline. Od tukaj naprej proti severu pelja cesta v Selhaltal, druga v Sulebah. Od Luča ravno naprej pridemo Savini vprek do Logarjeve skale, od koder se mora po v pečenje vsekanih stopnjicah stopati; dalje dospemo do igle onega prehoda mej dvema pečinama, konečno do vihčnega krčmarja (jeden studenec ali vir z dvojnatinim žlebom) (strugo), iz kterih se voda izliva in koj potem se uže bliska turistu od daleč cerkveni stolp vasi Sulebah. Navadno turisti seboj vzamejo kakega vodnika, kateri grede dopoveduje mnogo lovskih in drugih anekdot. — Sulebah ima tudi prijetne gostilnice, vendar nekaj drage ste tamkej jed in pijača. Posebno posterve in meso divje kože, naj ljubše jedi mnogih turistov, imata ne baš nizko ceno.

Ljudje so tamkej prijazni in pošteni. Evo en primerljaj!

Neki Anglež nekedar potovaje po savinski dolini zgubil je svoj „portmone“ z obilnim denarom in papirjem velike vrednosti.

Zastoj iskaje izgubljeno poda se h g. župniku s prošnjo, da bi on (župnik) blagovolil to objaviti v cerkvi ovčiam, našliu je obljubil prav dober dar. „Nij treba“ ga zavrne g. župnik, „portmone“ z denarom i. t. d. je uže dolgo tukaj, a našlika ne bode več mogoče dobiti. — Rastlinoslovec (botanikar) najde tukaj svoj dobiček. Po poti grede dobiš očino zeljišče (Edelweiss.) Baš tako najdetu tukaj romantika in malar krajev zadosta, zadosta za duševni živež: Čvrste prikazni, pečeveje i. t. d. kažejo visoko pogorje, ako se dalje proti zahodu napotimo. In glej sedaj, pridemo v Logar-

Zadnja tombola na praznik sv. Petra in Pavla nij bila tako močno obiskana, kakor druga leta; kraj razširja svoj upliv v vse kroge, revežev je letos strašno veliko in taki ljudje prosijo po mestu, o katerih bi se ne bilo nikoli mislilo, da trpe pomanjkanja! tujev je tudi letos primerno malo; vendar pa domačini pridno zidajo nove hiše proti kolodvoru, ker vse je tukaj gotovo, da dobimo predelno železnico.

Gledališča nijmamo zdaj nič tukaj v Gorici; gledališče bi zdaj tukaj prav slabo poslovalo.— Za Riccardinijeve Marionette pa ima goriško ljudstvo več veselja, ker to gledališče z lesenimi akterji je zmerom polno. Sicer pa ta gledališčna posebnost nij nekoristna; da bi le mi Slovenci premgli enega Riccardini-ja, koliko bi to ljudstvu koristilo! —

Naše šole dajejo časnikarstvu vedno zadosti gradiva; pa je res čudno, kako se zmerom pri nas organizuje in reorganizuje; ne mladež, ne učitelji menda ne vedo, pri čem da so; nij čuda, da se po mestu slišijo pogostoma pritožbe proti srednjim šolam.

Pretekli teden je imel deželni šolski svet, sejo bil je sam baron Ceschu navzočen. Kaj se je skepalo je, tajnost, le toliko se ve, da vkljub sklepu konferencij, da bi se počitnice preložile na meseca avgusta in septembra in da bi se maša ob delavnih odpravila, je šolski svet vse pustil pri starem. — Uzroki zakaj se počitnice ne prelože, so jako komični in diše po suhoparnem domačinstvu; trgategv, tičji lov, menda italijansko podnebjje, to so vam razlogi. — Iz vsega pa se vidi, da ima pastirska palica še zmerom dosti upliva na šolske zadeve: „Presse“ bi v tem gotovo slutila reakcijo in „Kikeriki“ bi gotovo narisal Stremayra na razpotju. — Omenili smo uže, da so bili nekateri gimnazijski profesorji zatoženi, da v šoli tajijo boga; kar nenadoma je te dni dobil prof. Sch. dekret da je popolnoma odstavljen in prof. W., da bo prestavljen in za kazen mu ne bodo šteta dosedanja službna leta. — Slišati je, da uzrok tako stroge kazni nij samo zatožba klerikalcev, temveč sta profesorja od druge še boljje merodajne strani zatožena bila, da spodkopujeta disciplino na gimnaziji. To utegne verjetno biti, ker ta dva gospoda sta preintimno občevala z nekaterimi dijaki.

„Neue freie Presse“ menda s tem več zgubi, nego mi Goričani; zato je pa se nadejamo, da bo ta list prihodnjie kak vzdihljaj prinesel iz Gorice.

Iz goriške okolice 1. julija. (Izv. dop.) Tu pa tam po Goriškem se vršijo te dni občinske volitve in skoro povsod so živahnije, nego so kedaj poprej bile. Zdi se skoro, kakor bi se bili klerikalci letos v ta namen posebno organizovali, kajti prav njihova agitacija je glavni uzrok te živahnosti. Prav tako! saj je bilo ljudstvo do zdaj v tem oziru zares prezaspano ter se je malo brigalo za to, naj je Peter ali Pavel župan, naj ta ali oni starešini. Za to pa je bilo tudi gospodarstvo v mnogih občinah zelo zanemarjeno in marsikatera občina, katera ima sicer lepo premoženje in obilne dohodke, je vsled take malomarnosti mnogo zgubila, če ne v dolgove zabrela in občinarji zdaj hudo občutijo njihovo mlačnost pri volitvah, ko se jim občinski dohodki, občinske naklade zakevstrujejo za zastane cesarke davke in druge dolgove. Zato le vro agitujite in pritiskajte klerikalci pri volitvah, da se tudi naša izbude, da se v borbi pretehtajo možje, sposobni za občinske zastopnike, kateri bodo tudi kot izvoljci vedeli, da jih volilci v

jevo dolino (po posestniku tako imenovano) od tukaj naprej pelja steza v „Vellah“ neko kopelj na Koroskem.

Na levo imamo zopet stezo k Plečniku in k vodopadu. Tukaj pada namreč Savina 8 seznjev navzdol, zgine zopet pod zemljo in v neki daljavi prijde zopet na dan.

Ves ta razgled Ostrice mora turist v Plečnikovi hiši s hodnika uživati.—Vsak popis te čarobno-krasne ponorame je le dolgočasen; pero ne more tega popisati.

Vrnimo se na „Sulebah“ zopet, in idimo severno-zahodno čez sv. Duha, tako pridemo koj potem do neke cerkve in tukaj imamo razgled na Sulebah v južne strani, tu vidimo južno stran Sulebaha. Ako sledimo po stezi od leve proti desni (od severno—vzhoda) proti jugo—zahodu, ugledamo v propadu „Babo.“ Za njo vidimo Ostrico, dalje ravnino „Bravo“ in konečno pak v zadnjem koncu Ledenico. V dolini (Plečnik) se sem ter tja vidi Savina; Nemeč bi dejal:—ein grossartiger Genuss! —

Taisti užitek se ponovi turistu, kder se uže na Korosko stopi. Protu severu imamo zopet lep razgled, od koder se pa uže vidijo rodovitne ravnine.

Teško se človek poslovi od takih visokih planin, kder je užival to, kar je narava dala—potnik naj se sedaj poda zahodno ali severno naprej skoz jamske tamnošnega gorovja proti črnemu potoku in tam najde ve likanske hribe apna (Uršule hrib.)

Pri Prevali na Koroskem prijde turist zopet na prijazno in rodovito dolino.—

Poslavljam se od Vas čestitih bralcev in bralek izraževaje željo, da bi vi to, kar sem tukaj na popir naslikal, sami kedaj dejansko izkusili in podrdili.—

V Mozirji na slov. Štajerji dne 28. junija 1874.

Anton Leban, učitelj.

vsem njihovem postopanju zasledujejo in ostro opazujejo in se bodo tudi po tem obnašali.

Iz šmartinske županije v Brdih se nam poroča, da so tam duhovni pastirji vse žile napeli, ter svoje ovčice v cerkvi in zvonaj cerkve pregovarjali, da imajo in kako imajo voliti. Danes je volitev, a kako se izide, ne moremo še vedeti. Zagotavlja se nas pa, da bodo vsaj v prvi in drugi skupščini liberalnejši elementi prodrli. Mogoče, da celo v tretji, a to je vse odvisno od udeležitve volilcev in od današnje agitacije. Dve vprašanji ste posebno merodajni pri šmartinski volitvi. Razširjenje cerkve v Šmartinu, to žene, zraven drugih uzrokov, klerikalce v boj, da bi ohranili sedanji regiment se sedanjim županom na čelu. Dobro vrejene šole se sposobnimi učitelji to bi moralo svobodnjake na volišče gnati in jim pogum dati, da zmagajo.

Sedanja cerkev v Šmartnem, ne rečemo da je prav prostorna, a čedna in dostojna je vsakakor in mi poznamo v Šmartnem mnogo silnejših potreb, posebno v zdravstvenem oziru, katerim bi trebalo brže ustreči, nego razširjenja cerkve, za katero nameravajo v sedanjih hudih stiskah, ko ubogo ljudstvo od lakote hira, nad 13.000 gl. potrositi, morda samo za to, da ostane za vedno večne čase slava sedanjemu župniku in županu, da se je tako krasno delo za časa njihovega vladarstva izvršilo.

Proti šoli v duševno zanemurjenem kraju sta se upirala na vse kripje ter zakrivila, da je morala občina dalje časa brez učitelja biti, pa ga vendar plačevati. Da, župnika goni njegova strast tako daleč, da niti zdaj neče krščanskega nauka v najetih šolskih prostorih učiti, ampak da se morajo otroci v ta namen v drugem občinskem prostoru zbirati. To vendar zadostno znači one, kateri se toliko prizadevajo, da bi še dalje časa ohranili občinski komando v svojih rokah. Zato moramo prav iskreno željo izreči, da bi se danes posrečilo bolje zvoobodomiselnje, razumnejše može na krnilo spraviti: Bog daj srečo! —

V Seli, 28. junija 1874. (Izv. dop.) „To so besede“ je rekla lesica, ko je našla „patnošter.“ Tudi jaz sem si mislil, ko sem poslanico v 25. št. Soče čital, besede, nesresničnosti, izreki, ki se stvari prilagajo kot mački sedlo, a koranite misli, ki bi moje dozljajšne v „Soči“ razjavljene ovrgla, nij nobene. Pa prerešetajmo pri vsem tem ono poslanico, kajti drugače bi znal dopisnik si misliti, da je pravica na njegovi strani, in se v sladkih nadejaj zibati, do nam je bog-ve kakò slano zagodel.

Prvic se gospod dopisnik spodtika nad tem, ker sem jaz le neovrgljivo resnico omenil, da so mogli kmetje grofovske odveze po premožnosti in ne po enakih delih plačevati ter zahteval, da naj se to v poštev jemlje in razdelitev pašnikov po pravici in naj boljši vesti izvrši. Kakor da bilo to ometenje bog-ve kaka pregreha, me dopisnik (čujte!) kot fevdalca naslikati hoče. Se ve, da stem ne more one resnice ovreči; gotovo je tudi, da se ta resnica z dosego njegovih namenov ne strinja. Kakšne pojme imate Vi, g. dopisnik, o fevdalcih? Je-li res oni fevdalec, ki neovrgljive resnice prejšnjih časov le omeni in zahteva, da naj se uzroki za to ali ono razdelitev doma mirno in vestno pretuhajo in naj se razdelitev pašnikov potem pravično in vestno izvrši?

Če so fevdalci taki, potem si bodem vselej v čast štel, ko me boste fevdalca psovali. In čujte, te resnice, ki se ne dajo ovreči, nečejo našemu prostemu kmetu (resp. dopisniku) nič kaj dopadati. A tako? Zakaj pa ne? Če so nekateri posestniki zdaj ubogi, enkrat so pa bili bogati, to nič ne dè. Jaz nijsem in ne zahtevam nikako, da mora tisti, ki je zdaj naj premožnejši, naj več dobiti, temveč le, da naj se razdelitev po pravici in vesti (je to tudi fevdalco?) vrši. Če je zdajšni revež primerano 10 krat več odveze plačal, naj tudi 10 krat več dobi, kajti drugače bi po Vašem sistemu lahko posestnik iz bližne vasi, ki ima na priliko 10 otrok, potem ravno pred razdelilivjo pašnikov v Seli deset „bajtic“ izžidal ter tudi za te nove vaščane enake dele pašnika reklamiral; in gotovo bi jih mogli oni tudi dobiti, ako Vaša obvelja. —

Glede opazke, da nij za ubogega nobeden vinarja plačal, moram dopisnika naj prvo uprašati: Kedaj sem jaz kaj takega trdil? To je ravno, da je vsak za se plačal; prašanje je bilo: Je-li vsak enake dele plačal? Na to odgovorite, kar se praša, ako Vam drago, in ne zmuzejte se za Vas neugodnim prašanjem s takò neslanimi ovinki. Kar pa trdite glede pašnikov, da smo vsi enake rate in davke plačevali, Vam odgovarjam, da to nij res. Glede na pašnikove davke se še jaz spominjam, da smo jih po premoženju in nikakor ne po enakih delih plačevali, dokler nijsmo obligacij imeli; glede rat poprašajte stare ljudi, ti Vam bodo povedali, da ste v tevi zadevi neresnico pisali. Ravno tako je neresnično, da enaka bremena nosimo. V dveh letih sem jaz okoli 30 gold. le za bolnišnico plačal, v tem ko nijste Vi znabiti dveh. Zakaj se tu za enake dele ne potezate? Pri popravljanji potij, za šolo, cerkev in vse vaščanske stroške in opravila moram jaz 10 krat toliko plačati kot Vi. So to enaka bremena? Kaj? Zakaj v takih slučajih molčite?

Ako nij in ne bodè v tevi važni zadevi pri nas do edinosti prišlo, prašam: kedo je tega kriv? Oni, ki

ljudstvo podpihuje in bi pri dohodkih rad vse za se pobral, stroške bi pa pramožnejšemu posestniku blagodušno pripustil. Da vam zdajšnje starestinstvo nij po volji, si mislim tudi jaz; sicer pomagajte si, saj so volitve pred durmi. Konečno vas zagotavljam, da bom tudi jaz kot miren vaščan z „diktirano pravico“ zadovoljen, naj izpade, kakor hoče.

Kar pišete na konec Vaše polanice o „gut leben, Angležih i. t. d.“ ne spada sem, torej me oprostite, ako vam na to ne odgovorjam.

(En posestnik.)

Iz Brij pri Rihemberku dne 26. junija (Izv. dop) V št. 23 in 25 Soče čital sem, kako se obnaša učitelj B. v Komnu! Kako sem bil vesel, čitajoč one dopise, da se nij posrečilo temu starokopitnežu priti v Rihenberg; kamor si je z vsemi šterimi pomagal leta 1867. Kakor pa sem vesel tega od ene strani, še bolj me veselil, da imamo mi hvale šolskemu svetu prav dobrega učitelja, ki našo mladino spodbuja k napredku.—Jez sem uže dostikrat videl našega učitelja g. Lapanjeta, kako je pošoljal mladino na sprehod in jo pri kratkočasjanju podučeval in ko sem ono nedeljo stal pred cerkvijo, slisal sem dečke, kako so se od maše gredoči pogovarjali o novi metrični meri, o miria, kilo in dekametrih i. t. d. to vse kaže ljubezen naše mladine do nauka, vcepljenega jim po vrlem učitelju.—Marsikateri stari možje in ženske so s konca govorili: kaj bo ta otročajnar, saj sam še potrebuje šole. Zdaj pa se jo mnenje predručilo, in vsi stari in mladi smo hvaležni g. Kodriču, grajščinskemu oskrbniku, ker je nam pokazal pravo pot do omike, kajti mi smo bili šole tako potrebni, kakor jelen v hudi vročini mrzle vode, posebno pomislimo, da so naši otroci bili primorani po eno uro daleč hoditi v rihemberško šolo in če je bil mraz ali slabo vreme, še obiskovati je nijso mogli.

Zatorej pa lahko zapojemo z ranjnim „Jurjem s pušo“:

Čuj uhati nemški tiček!
Zakaj Slovan nij več osliček,
Da b' te hvalil za trpenje,
S kojim mu greniš življenje.

Šole, šole in šole, to je naše geslo, ker smo prepričani, da edino šole zamorejo oteti narod sužnosti.—Hvaležni moramo tedaj biti tistim narodnjakom, ki nam jih želé in v srečo si štejemo, da imamo dobrega učitelja.

Več brijskih občinarjev.

V Trstu 30. junija (Izv. dop.) Da so naši ljudje so v temoti, da se nijso še otesli starih vraž in babjever, da je to istina, naj navedem žalosten dogodljaj, ki se je vršil na Občinah. V nedeljo 28. t. m. zvečer ob 7. uri je strela udarila v hišo kmeta Jožefa Hrvatina, potem šine iz hiše v hlev ter je ubila 3 krave; razrušila je tudi dimnik, tlak in poslopje je pogorelo, fanta Hrvatina je omamila strela, da se je še le drugi dan zavel. Iz Hrvatineve hiše šine strela v sosedovo hišo, raztrga zid, šine v hlev in ubije eno kravo in enega prešiča; to nij še dosta, obiskala je še tretjega sosedo, toda poškodovano nij razun zida prav nič. Ko je gorelo, je kaplan precej na mestu bil in pripomogel z besedo, da so ljudje delali in pridno vodo nosili. Nevedni starokopitni Opanci pa so tekoj po ognju z starimi babami vest znesli, da je kaplan ogenj zagovoril; da če ne bi bilo njega, bi bilo še več pogorelo. Ker poznam g. kaplana z Občin, moram konstatirati, da je izvrsten gospod in brez vsakega fanatizma, toraj v obče spoštovan; babjeverci opanski pa ga imajo najrajši zato, ker zna ogenj zagovarjati. Na Občinah naj bi duhovščina podučevala in pripovedovala kmetom, kaj je strela in druge elementarne reči, ter spodbujala, da bi se vsak pri kaki domači banki zavaroval, da bi ne postal siromak, kadar ga zadene nesreča, ne pa se mešati v politiko, kar jim ne pristojaja. Gospod župnik Črne je bil že večkrat v novinah grajan, celo z odprtim pismom, toda nij se opravičil, ker se nij mogel pridi navedenim faktom oprati. Želeti je, da bi bil boljše rezerviran in se rajši z rimsko politiko glavo belil, katera ne pozna naroda, ampak le Rim. Podučujte malo kmete, da se ne bojo izobraženi ljudje čudili, da so Opanci celih 50 let nazaj, akoravno je naj bolje obljubena vas in vedno polno ptujcev, od katerih imajo vendar priliko izobraziti se, da ne bodo vedno gnali, da duhovni znajo točo napravljati in ogenj panati.

Politični pregled.

Ministerstvo se zdaj bavi z namestovanjem praznih namestnijskih sedežev; kot začetek zaznamujemo imenovanje Possingerja, dosedanjega sekcijskega načelnika v ministerstvu za poljedelstvo, za namestnika na Moravskem.—Slišalo se je, da je prosil naš rojak vitez Švegelj pri ministerstvu za mesto kranjskega deželnega predsednika; a ministerstvo menda misli nekaj drugače, ima uže gotovo svojega moža, kacega kranjskega hudega nemškutarja pri rokah. Gledè Pino-ta se še nič ne vè, če pride v Trst, dasiravno bi bilo to morda še najboljšje

imenovanje. Zabilježiti imamo le še nekatera imenovanja dvornih svetovalcev pri raznih namestnijah in kot pomenljivo gledè Kranjske prestavljenje dvornega svetovalca kneza Metternich-a iz Ljubljane v enaki lastnosti v Linc.—Tedaj se nijmajo Kranjci več bati, da ga dobè za namestnika.—Ministerstvo je rasposlalo namestnikom počuk, kako se morajo izvrševati konfesionalne postave.—Kot prvo znamenje novega postopanja smemo zaznamovati odstavljenje kateheta v Ridu, ki nij hotel sprejeti c. k. šolskega nadzornika.—Vlada bo zdaj porivala škofa, naj imenuje drugega kateheta, in če škof temu ne zadosti, bo sama imenovala posvetnega učitelja za vero-nauk. Novi vojni minister je izdal okrožnico do vojaških poveljnikov, v kateri izreka, da se bo držal načel svojega prednika, in priporoča vojaštvu največjo tajnost gledè ukazov notranjih naredeb. Praška Politik je tudi mnenja, da je nadvojvoda Albrecht uzrok premembe v vojnem ministerstvu, ker mu je bil nadležen pruski upliv, kateri se je čedalje bolj širil po Avstriji. Politik vošči nadvojvodu dober uspeh pri tem važnem podvzetju. Staročehi zdaj zabavljajo po svojih listih Mladočehom, češ da so narod le slepili, da pa zdaj previdajo, da sami nič ne morejo, ker so se udali tudi oni passivni politiki.—Borba bo na vsak način huda mej eimi in drugimi, vendar pa se kaže slepa strast starih, ker mlade tako grdo opravljajo, dasiravno so disciplini žrtvovali prav domoljubno svoj pričanje, in kar jè na vsak način hvale, a ne zasmehovanja vredno.—

Ruski veliki knez Konstantin Nikolajevič je prišel 27. junija z velikim spremstvom na Dunaj čestitat našemu cesarju k 25 letnici njegovega imenovanja kot poveljnik ruskega reda sv. Jurja.—Na Dunaji je bil knez z veliko slavnostjo sprejet, kakor kak vladar in slavnosti so bile vsak dan ujemu na čast.—Ruski dvor v posvetnem pismu spominja našega cesarja na veliko prijateljstvo mej Rusijo in Avstrijo leta 1849 in s tem jasno kaže, da mu je dosti mar za prijateljstvo Avstrije; sploh so razmere mej našim in ruskim dvorom zdaj najboljšje; pogosto potovanje, posebno nadvojvode Albrehta na Rusko in ruskih princev v Avstrijo pusti slepati, da se res snuje kaka alijanca mej obema velevladstima.—To pa naši ustavoverci in menda tudi Bismark z njimi ne vidijo prav radi, taka zveza straši one avstrijske patrijote, ki bi radi Avstrijo k Nemški priklenili; pa kar je še bolj čudno, tudi pravnarji in brezdomovinski Rimljaki grdè gledajo približujočo se nam Rusijo in „Vaterland“ kar naravnost psuje Rusijo z vsiljenci, barbari i. t. d. in séuva Ogre na slovanskega kolosa, (psička na medveda).

Iz tega se vidi, da ustavoverci, še manje pa pravnarji marajo za slovanstvo in da bi ga prvi radi žrtvovali Prusiji, drugi pa Rimu. Kateri Slovan se more po tem takem še bratiti z pravnarji, ki Avstriji ne privoščijo najnaravnejše in najhasljivejše zveze.—Mi smo uže čestokrat povdarjali, da Avstrija si more na zunaj le po tem veljavo pridobiti, če ima na svoji strani Rusijo in Francijo in kateri Slovan bi navdušeno ne pozdravljaj tako naravne, Avstriji in slovanstvu neizmerno koristne zveze.—Memogrede slovenskim pravnarjem v prevdarek!

Da se v viših avstrijskih krogih nekaj posebnega kuje, kažejo uže mnoga znamenja, posebno razkačenost v ustavovernih in ogrskih listih, s katero napadajo črne liste in sploh slovanstvo.

Volitve za srbski narodni kongres, kateri se bo zbral te dni v Karlovcu, so uže dovršene in so večinoma izvoljeni narodno-liberalni kandidatje.—Ti prvi kandidirajo za patrijarha ali metropolitana škofa Stojkoviča, vladna stranka pa dela za škofa Gruič-a. Po tolikem času bodo vendar enkrat ogrski Srbi prišli do svoje cerkvene narodne pravice.—V Ogrskem zboru, kateri se zmerom dnevuje, so one dni obravnavali postavbo ob inkompatibiliteti, vsled katere ne smejo voljeni biti za poslance: aktivni vojaki, najemniki državnih colov, dalje taki podvzetniki, ki stoje z državo v kaki zvezi, dalje direktorji in upravni odborniki denarnih društev, ki so z vlado v denarni zvezi in vsi funkcionarji koncesijoniranih železnic.—No, v Cislajtanji bi bila taka postava tudi kaj potrebna, veliko ustavovercev ne bi se potem več ne brigalo za poslanstva, katera so jim bila od nekaj le molzna kravica.

Na Ogrskem je taka reva, da od večih stranij prosijo, naj bi se davki ne tirjali tako strogo, a kde bo ogrska država jemala za velike stroške, posojila na posojilo vendar ne more najemati; in zatorej vidimo na Ogrskem zmerom večo nazadovoljnost in zmešnjavo, katera ne more ravno ugodno nehati za Magyar-Orszag.—

Na Francoskem je postavodavna komisija zavrгла predlog Perierov in hoče zbornici predlagati drugo formo začasne vlade, namreč vlado za 7 let izvoljeno in do tistega časa v osebah nespremenljivo.—

Predsednik Mac Machon je imel pretekli teden veliko vojaško revijo, bil je jako zadovoljen z vojaštvom in je to izrekel v posebnem manifestu na armado, v katerem posebno povdarja, da hoče obdržati z močno roko oblast njemu podeljeno za 7 let in da šteje pri izvrševanju svojih dolžnostij na strogo pokorščino vojaštva.—Ta oklic je bil od republikanov še precej dobro sprejet, le skrajni legitimisti so nosove obesili in po listih žugajo Mac Machonu z raznimi strašili.—Prihodnji teden bo skora gotovo iz Francoskega poročati kaj posebno zanimivega.

Na Španjskem republikanci dobro napredujejo; pri Chelvi je 5000 republikancev premagalo 10000 Karlistov. Po najnovejših vestih je bila huda bitka glavnih armad; izid še nij znan, le toliko se ve, da je na republikanski strani sam nadpoveljnik maršal Concha padel, kar kaže na posebno hrabrost španjskih poveljnikov. Nemesto njega je imenovan za višjega poveljnika severne vojske general Zabala.—Vse kaže, da Karlisti še zmerom drže trdne pozicije in da vojne in prelivanja krvi ne bo še zdaj konec; vendar pa se je nadejati, da republikanci konečno zmagajo, ker zdaj prav energično napredujejo in delajo na to, da deželo povsod pomirijo. Bog jim daj sroč! Na Italijanskem se izdali prvaki parlamentne levice oklic pred novimi volitvami, v katerem povdarjajo, da hočejo največjo štedljivost z drž. žepom, dobro organizacijo armade in strogo postopanju proti rinski kuriji, da eukrat uredè cerkvene zadeve in se zagotovi svobodo vsaki konfesiji.—

Na Turškem vlada največi nered v financah; bolni mož se bliža smrti in dediči njegovi se uže pripravljajo na dedščino.

Razne vesti.

(Inseratni kolek) je minul z 1. julijem; odslej bodo tedaj naznanila cenejša in se jih bode lahko sl. občinstvo pogostoma posluževalo. Zinvenje je zdaj drugače postalo, javnost je potrebna in koristi; torej naj se Slovenci poslužujejo pridno inseratnega dela našega lista.

(Gutenbergova slavnost) Ljubljanski tiskarji so obhajali v nedeljo Gutenbergov spomin, sklenili so ob enem, da mu postavijo v Ljubljani lep bronnen spominek.

(Petrankova slavnost) bode avgusta meseca v goriskem gledališči; gospa Luzzatto je napravila v ta namen igro in kantato, kateri je v postavil godbo mestni kapelnik, Mugnone. Slavnosti se bodo aktivne udeležili nemški pevci, povabljeni so po komiteju tudi slovenski pevci, pa se še ne ve če se bodo tudi oni udeležili.—Petranka je bil velikan, zaslužen za ves omikani svet.—

(Vremensko prorokovanje) Astronom Nicek iz Penguex na Francoskem, kateri je dozdej še skoro zmerom pravo zadel, je popisal vreme za mesec julij;—iz tega popisa posnemamo, da bo ta mesec nestanovitno vreme, deloma lepo, deloma viharno, večidelj pa mokro.—strašanski viharji 6. 13., 16., 19., 22., 25. vodni vrtnici, povodenj, toča tako debela, kakor kamenje, vedno spreminjanje vremena, mnogo mrčesov, po tem razni vetrovi in borja in na zadnje tudi epidemične bolezni.—To prorokovanje zadeva sicer poglavitno Francijo, pa tudi bližnje države in bo še uresničeni, tudi nas še kaka teh nesreč zadela. Da bi se vremenski prorok zmotil, to voščimo našim poljedelcem, kateri so uže tako preveč tepeni.

(Examinatore trulano) našim čitateljem znani list, je po videnskem školu s posebnim listom, ki se je čital v vseh cerkvah videmske škofije, pod smrtnim grehom prepovedan vsem vrnim ove škofije; to je panali so ga.

Ukljub temu pa se sliši, da se list vedno bolj širi, posebno po prepovedi, vsled česar se je v zadnjem listu uredništvo lista zahvalilo škofu za izvrstno agitacijo in prosilo, da bi vsak teden novo prepoved izdal.—Tudi v Gorici obrača ta list zdaj pozornost na se; in ima tukaj uže kakih 50 naročnikov. Prepovedan sad je navadno boljše iskran, nego pripuščen.

